

ban van mechanisme en materialisme, waarin alle positivistische richtingen gevangen liggen. Ook al spreekt men van de idee der gemeenschap, die de opvoeding moet beheerschen, dan hebben we toch in die idee niet een eeuwige, het leven beheerschende waarheid, maar slechts een tijdelijk ervaarbaar en met de onderscheiden wisselingen en revoluties in den tijd veranderend goed, dat weer alleen door ervaring en berekening kan worden gevonden.¹⁾

Werd alzoo nóch in de „Philosophie des Lebens”, nóch in „de gemeenschap” het nieuwe veld gevonden, waarop men de oude tegenstelling „berekening-constructie” overwon, met voorliefde wordt in onzn tijd gesproken van het vinden van de oplossing *in de tegenstelling zelve*; de ontspanning van het probleem ligt, zoo zegt men, juist in de spanning van de tegendeelen. Een dergelijke poging, om het vraagstuk op te lossen, werd o.a. gedaan door Jonas Cohn en door Theodor Litt. Litt stelt zèlf de vraag: „wie können die Objectivität der geistigen Gehalte und die Realität lebendiger Bewegung so zusammen bestehen, dasz weder die seelische Wirklichkeit zum Schattenbild in sich gegründeter ideëller Ordnungen verblaszt noch das Reich der Idee in der quellenden Fülle der Wirklichkeit untergeht?”²⁾ En deze vraag beantwoordt hij die, haar stelde, dan door een „dialectische Lösung” voor te slaan.

We hebben hier alzoo te doen met een opzettelijke behandeling van de probleemstelling, die ook ons thans bezig houdt. Litt wijst dan op hetgeen Simmel noemde, „die Transzendenz des Lebens”. In aansluiting van Dilthey legde deze den nadruk op het eigenaardige, dat we in het leven ontdekken: *een grijpen van het menschelijk leven naar een iets, dat zelf geen leven is*, geen stuk van een psychische realiteit, dat tot op zekere hoogte *tegen-leven* is en toch met dit leven samenkomt, er verbindingen mee aangaat, verbindingen, die in het leven zelve weer de meest beteekenisvolle reacties te voorschijn roepen.³⁾

In deze gedachte vond de school van de „Philosophie des Lebens” een verdieping en kwam iemand als Natorp in den laatsten tijd dichter bij de realia van het alledaagsche leven. Het zou ons te ver voeren, indien we zouden willen aantonen, hoe Husserls „Phaenomenologie des Bewusstseins” voor de thans besproken poging om logos en psyche, telos en causa, die in de historie van het denken telkens weer als tegenoverelkaar staand werden gekenmerkt, te verzoeven, van buitengemeene beteekenis was. Ook Schellers phaenomenologisch omschreven waardetheorie is mede een der pilaren,

¹⁾ M. Defourny, La sociologie positiviste. (Aug. Comte) 119. De Hovre, a.w. 106.

²⁾ Litt, a.w. 52.

³⁾ cf. J. Waterink, a.w. I. 1. 55 sqq. Litt, a.w. 53 sqq.